

חביעור לא יניחם וכוונת הרמ"א (שם) אם לא נתן לא עכב, אם לא נתן ביום י"ג כבר לא יתן שוב ולא עכב חבדיקה עיי"ש. מיהו סכמה דברי ראשונים ואחרונים נראה (ראה שו"ת מהרי"ק סי' קער, מנ"ח מצוה ט, חירשי ר"ח הלוי חו"מ פ"א ה"ג, שו"ת דברי חיים או"ח ח"א סי' ט יעור וכן מש"כ בעמ' מזה) דסוכרים שביעור חמץ היא מצוה תכליתית, שעצם פעולת השריפה הנעשית בהחמץ יש בה מצוה ולכן נהגו להשאיר פתיית חמץ כדי לשרפם.

בחפשי בספרים מצאתי בפרי עץ חיים (שער כא סוף פ"ה) שהביא בשם האר"י ז"ל להניח י' פתיית חמץ לבערם מן העולם כנגד יו"ד כתרין דמסאכותא, וכ"כ השל"ה, וכמו שיש עשרה עלולים בסחושא כ"כ יש עשרה בהטמאה (ראה ציונים פ' אחרי מות) וזה בסוד העשר מכות, וכנגד זה הקב"ה קידש את ישראל בעשר קדושות (ראה כלים פ"א מ"ו) ועפ"י האגדה שהספרים שכתב המן על היהודים לאבדם היה בי"ג בגיסן והספרים היו עשרת בני המן — לפיכך נהגו לעשות עשרה פתייתין (ראה סדר עולם פ' כט).

כתב המחזיק ברכה (תלב, ט וכן תלט, ב) נכון להניח פתייתין אלו קטנים פחותין מכזית כדי שלא יצטרך בדיקה אחרת אם יאכר אחד מהם (ראה עמ' אם פחות מסוית צריך בדיקה) ונכון שיהיו נוקשה שלא יפרד, ובמקום משומר בפני תיטוקות ועכברים (ראה מטה משה סי' תקנח דרשות מהרי"ל וראה מנ"א תלב) ובמנחת פתים (סי' תלב) כתב שיהיו עכ"פ בצירוף כל הפתייתים כזית, דפחות מכזית לכמה פוסקים אין חיוב ביעור (ראה עמ' מזה).

והיה 1234567

אם לא נתן הפתייתים לא עכב (רמ"א שם), ודעת מהרי"ל שאם לא מצא חמץ כשבדק ישרוף הכלי שלפח לבדיקה, כדי שלא ישכח חובת ביעור (רמ"א תמה, ג) וזה אם הכלי הוא כלי עץ וגם בענין שאין בו משום כל תשחית (ראה ד"מ שם אות ג, מטה משה סי' תקנח), מיהו הפר"ח כתב שאין טעם וסמך לזה.

**נוסח הברכה — למה תיקנו לברך על בעור חמץ —
ולא על ביטול חמץ — או על בדיקת חמץ**

קודם שיתחיל לבדוק יברך, אשר קדשנו וכו' על בעור חמץ, דכל המצוות מברך עליהם עובר לעשייתן (פסחים ז, ב).

נוסח ברכת על בעור חמץ, מקום מוצאה בתלמודא דידן (פסחים ז, ב) אבל בירושלמי (שם) הגירסא על מצות ביעור חמץ. והש"ע פסק בתלמודא

דין (תלב, א), ואם בירך לבער יצא (חס יעסב שם אות נ. וראה שר"ח ברכות סי' א אות טו מזה).

והא דמכרך על בעור אע"ג דלא מבער, מ"מ עכשיו מתחיל הבעור שע"י שבדק לבער ומבטל החמץ שאינו ידוע לו, ממילא מבער גם עכשיו והוי מעין הבעור דמחר (טו"ז תלב, א), והמג"א (שם ס"ק א) כתב משום דבדיקה תחלת הבעור, נראה דכוונתו דגם מעשה הבדיקה והגניזה נקרא בעור שמבערין אותו מן הבית, ובוה ניתא הא דאומר בערב, "דלא בערתיה", כלומר מה שלא גנתי ע"מ לשרפו למחר, אלא שהנחתיו בצנעא ע"מ לאכלו או למכרו, את החמץ הזה הוא מבטל. ועל ביטול אינו מכרך משום דביטול הוה בלב ואין צורך לביטוי שפתיים, ואין בו מעשה, ואין מכרכין על דברים שבלב (ראה רא"ש ע"ז פרק ד סי' ט דמוכח דנותן עיניו מצד זה ואוכל דמכרך אע"ג דהוה במחשבה, עיין שו"ת שו"מ תנינא ח"כ סי' טו מש"כ מזה וכן ארחות חיים למהרש"ם תלב, ב דמחשבה דתרוסה כמעשה נחשב, מהרי"ט ח"א סכו) וכן על מצוה שאין בה מעשה (ראה אבודרהם בהקדמה וכן בהלכות פסח). ועוד דבכלל בעור ישנו לשון ביטול, ואין בכלל לשון ביטול בעור. והא דאין מכרכין על בדיקת חמץ שהוא מתחיל בה מיד, י"ל שאין בבדיקה תכלית המצוה שהרי מי שבדק ולא ביער או ביטל לא עשה כלום (טו"ז שם וראה ש"ע הרב ז"ל שם אות ב).

[צורת התכונה](#)

והא דלא תקנו לברך על בדיקת חמץ, מפני שהבדיקה היא מדרבנן וחיא ההזמנה וההסנה לביעור ותכליתה היא הביעור (רמב"ם ברכות יא, טו וראה לבוש סי' תלב).

טעם שכתבו כאן לברך בעל ולא לבער, אע"ג דנחלקו אמוראים בנוסח הברכה (ראה פסחים ז, א), העל ביעור פירושו המשעה שגמר בלבו לבטל נעשית מצות הביעור קודם שיבדוק, ולבער משמעה ברכה על מה שצריך עוד לעשות (ראה רמב"ם ברכות יא, טו) ועוד תהא מצוה אפשר לעשותה ע"י אחר אע"פ שלא מדעתו (ראה הרד"א בריש ספרו בשם ר"י בן פלג), ואע"ג דרוב ראשונים דעתם דיכול לברך בין "לבער" ובין "על ביעור", שהברכה היא על להבא, תבדיקה והביעור שיבא (רא"ש שם), מ"מ יותר טוב לברך על ביעור, דהבדיקה היא תחלת הביעור, ועוד שמבטל מיד לאחר הבדיקה ואומר "כל חמירא" (שם ב"י בשם הגלכונ), והוה סברת המאירי בשם גדולי זקנינו וכן דעת הראב"ד (ר"ן שם) לברך "על ביעור", אבל אם בירך "לבער" יצא (ראה ד"מ שם ס"ק א וב"ח שם וחס יעסב ס"ק ג ועוד).

כתב הרמב"ם (ברכות יא, טו) בין שבדק החמץ לעצמו בין שבדק לאחרים מכרך בעל וכן העת המר"ח. ואונן שעשה שליח דעת רוב פוסקים שלא יברך השליח (ראה עמ' שנ"ב).